

27.9.2019

JÄTEHUOLLON SANASTOA

A

Abfall

Jäte saksaksi, esimerkiksi www.tsk.fi/tepa/fi/haku/waste -sivustolta löytyy termejä englanniksi, ruotsiksi, saksaksi ja ranskaksi.

Avfall

Jäte ruotsiksi, esimerkiksi www.tsk.fi/tepa/fi/haku/waste -sivustolta löytyy termejä englanniksi, ruotsiksi, saksaksi ja ranskaksi.

B

Biohajoava

Biohajoava on termi, jota käytetään kuvailemaan tietynlaisessa ympäristössä hajoavaa orgaanista materiaalia, kuten biojäte, paperi, liete.

Biojäte

Biojäte on muun muassa kaupan, ravintoloiden ja kotitalouksien elintarvike-, ruoka- ja puutarhajätettä. Se on biologisesti hajoavaa ja myrkytöntä jätettä, joka voidaan mädättää tai kompostoida.

D

Déchet

Jäte ranskaksi, esimerkiksi www.tsk.fi/tepa/fi/haku/waste -sivustolta löytyy termejä englanniksi, ruotsiksi, saksaksi ja ranskaksi.

E

Energiajäte / Energiajäte

Energiajäte eli energiajäte on kierrätykseen raaka-aineena kelpaamatonta jätettä. Energiajätteestä saadaan voimalaitoksessa polttamalla lämpöä ja sähköä.

Erilliskerätty jäte

Jätteen erilliskeräyksellä tarkoitetaan jätteen keräystä siten, että lajiltaan ja laadultaan erilaiset jätteet pidetään toisistaan erillään uudelleenkäytön valmistelun, kierrätyksen, muun hyödyntämisen taikka muun erityisen käsittelyn helpottamiseksi. Erilliskeräyksen mahdollistaa syntypaikkalajittelu.

H

Hyötykäyttöprosentti

Jätteen materiaali- ja energiahyödynnykseen menevän osuuden suhde kokonaisjättemäärästä prosentteina.

J

Jäte

Esine tai aine, joka on poistettu tai poistettava käytöstä. Toisin sanoen lajittelua odottava materiaali.

Jäteasema

Jäteasema on tavanomaisen jätteen keräyspiste. Jäteasemalle voi viedä maksutta monia jätteitä, jos ne ovat oikein lajiteltu (esim. kodin vaaralliset jätteet, pakkausjätteet, metalli- ja sähköromu tai risut ja oksat).

Jätehierarkia

EU-lainsäädännön mukaan jätteiden syntyä ja haitallisuutta on pyrittävä minimoimaan. Syntynyt jäte on pyrittävä käsittelemään seuraavassa järjestyksessä: 1) uudelleenkäyttö, 2) kierrätys materiaalina eli uusiokäyttö, 3) hyödyntäminen energiana, 4) loppusijoitus kaatopaikalle.

Jätehuoltoratkaisu

Menetelmä, jolla jätteet kerätään ja kuljetetaan uusiokäyttöön, energiakäyttöön tai loppusijoitukseen.

Jäteluokitus

Jätteet luokitellaan niiden syntyvän, koostumuksen tai muun tekijän pohjalta. Tilastoinnissa on käytössä EU:n parlamentin ja neuvoston jätetilastoista antamaan asetukseen sisältyvä jätteiden tilastoluokitus (EWC-Stat -luokitus).

Jätesäiliö

Jätesäiliö eli jäteastia on astia, johon jätteet kerätään. Jätesäiliöt on merkitty niille kuuluville jätteille niin, että jätteet saadaan lajiteltua asianmukaisesti ennen niiden päätymistä jälleenkäsittelyyn.

Jätteen energiakäyttö

Jätteiden poltto niiden sisältämän energian talteen ottamiseksi.

Jätteen haltija

Jätteen haltijalla tarkoitetaan jätteen tuottajaa, kiinteistön haltijaa tai muuta, jonka hallussa jäte on.

Jätteen hyödyntäminen

Jäte voidaan hyödyntää energiana (energiakäyttö) tai kierrättämällä (materiaalin käyttö). Kierrätyksessä jätteen sisältämä aine palautetaan takaisin tuotantoon.

Jätteenkuljetus

Lajiteltu jäte kuljetetaan sellaisiin laitoksiin, joissa ne voidaan jälleenkäsitellä. Jätteenkuljetus on luvanvaraista toimintaa ja se voidaan järjestää kunnissa joko niin, että kunta kilpailuttaa kuljetukset, tai niin, että jokainen kiinteistö tekee itse sopimuksen valitseman kuljetusyhtiön kanssa.

Jätteen käsittely

Jätteiden käsittelyä ovat hyödyntäminen, vaarattomaksi tekeminen ja loppusijoitus. Jätteiden käsittelyksi katsotaan myös ne toimet, joilla syntyneen jätteen koostumusta, rakennetta tai muuta ominaisuutta muutetaan siinä tarkoituksessa, että edellä luetellut toimet ovat mahdollisia.

Jätteen määrän ja haitallisuuden vähentäminen

Jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämisellä tarkoitetaan sellaista toimintaa ennen kuin tuotteesta tulee jätettä, jolla edistetään tuotteen uudelleenkäyttöä, pidennetään sen käyttöikää tai ehkäistään muulla tavoin jätteen syntymistä taikka vähennetään tuotteessa olevien vaarallisten haitallisten aineiden määrää

tai syntyvän jätteen haitallisia ympäristö- ja terveysvaikutuksia. Tarkoittaa samaa kuin *jätteen synnyn ehkäisy*.

Jätteenpoltt

Jätteenpoltt on energiantuotantomuoto, jossa jätettä poltetaan ja polttamisesta saatu energia hyödynnetään lämmöksi ja sähköksi. Poltettava jäte on tavallisesti sekajätettä. Jätteiden polton pääasiallinen muoto Suomessa on tällä hetkellä ns. rinnakkaispoltt (ks. kohta *rinnakkaispoltt*).

Jätteen synnyn ehkäisy

Jätteen synnyn ehkäisyllä tarkoitetaan toimenpiteitä, joiden ansiosta jätteen määrä vähenee. Jätteen synnyn ehkäisyä on jätteen välttämisen lisäksi myös haitallisten tai myrkyllisten aineiden käytön vähentäminen sekä tuotteen uudelleenkäyttö sen alkuperäiseen tai muuhun tarkoitukseen. Tarkoittaa samaa kuin *Jätteen määrän ja haitallisuuden vähentäminen*.

Jätteen tuottaja

Jätteen tuottajalla tarkoitetaan sitä, jonka toiminnasta syntyy jätettä tai jonka esikäsittely-, sekoittamis- tai muun toiminnan tuloksena jätteen ominaisuudet tai koostumus muuttuvat.

K

Kierrätys

Kierrätys tarkoittaa prosessia, jossa jätteestä valmistetaan uusia tuotteita joko alkuperäiseen tai muuhun tarkoitukseen. Jätteen kierrätyksenä ei pidetä jätteen hyödyntämistä energiana eikä jätteen valmistamista polttoaineksi tai maantäyttöön käytettäväksi aineeksi. Kierrätyksellä vähennetään energian käyttöä, ilman saastumista ja vesistöjen pilaantumista. Kierrätyksellä estetään käyttökelpoisten materiaalien joutuminen kaatopaikalle.

Kierrätysprosentti

Jätteen materiaalihyödynnykseen menevän osuuden suhde kokonaisjättemäärästä prosentteina.

Kompostointi

Kompostointi tarkoittaa eloperäisen jätteen hajottamista mikrobien ja selkärangattomien eläinten avulla. Kompostoitavaa jätettä ovat kaikki ruoantähteet, paperit sekä puutarhajäte. Syntynyttä ainesta voidaan käyttää hyväksi muun muassa puistoissa, puutarhoissa ja maataloudessa osana maanrakennusta.

Kompostori

Kompostori eli komposti on säiliö, jonka sisällä kompostoidaan puutarha- ja talousjätettä.

Kotitalousjäte

Kotitalouksista peräisin oleva kulutusjäte. Kotitalouksien jätteeksi ei lueta kodin tai sen piirin ulkopuolella syntyneitä, vaikkakin kotitalouden tuottamia jätteitä, kuten autojen öljynvaihdossa huoltamolle jääneet jäteöljyt.

Kuivajäte

Kuivajäte on kaatopaikkajätettä, josta on lajiteltu erilleen jatkohyödynnettävät materiaalit.

L**Lajittelu**

Lajittelun avulla erotetaan muusta jätteestä hyötykäyttöön kelpaavat materiaalit. Lajittelussa on apuna jäteoppaat /kierrätyshakukoneet/ jätteiden ABC:t, joita on eri jätehuolto-yhtiöiden sivuilla. Huomioithan, että sanasto saattaa hiukan poiketa paikallisesta, esimerkiksi Lapecolla on jäteasemia, kun taas jotkin yhtiöt puhuvat jätekeskuksesta, sorttiasemasta tai hyötykäyttöasemasta. Biojätteen keräystä ei ole Lapecon alueella, joten täällä biojätteet laitetaan joko omaan kompostoriin tai polttokelpoisen jätteen astiaan. Lapecon asiakaspalvelu neuvoo puhelimitse tai sähköpostitse. Esimerkkejä kierrätyshakukoneista:

www.jakala.fi/palvelut/lajitteluohjeet/tahan-tulee-abc-oikeesti/

residuum.fi/jateneuvonta/jateabc/

www.ekorosk.fi/fi/sorting/waste_vocabulary

www.hsy.fi/fi/asukkaalle/lajittelujakierrattys/lajitteluohjeet/Sivut/default.aspx

www.lsjh.fi/fi/neuvonta/abc/

Liete

Nesteen ja siihen suurena pitoisuutena sekoittuneen kiinteän, hienojakoisen aineksen seos. Jätetilastoissa seoksen neste mitataan mukaan jätemäärään, ei kuitenkaan lietteissä, joissa vesipitoisuus on suuri verrattuna kiintoaineeseen.

Loppusijoitus

Jätteen loppukäsittelyllä tarkoitetaan jätteen sijoittamista kaatopaikalle, polttoa ilman energian talteenottoa tai muuta näihin rinnastettavaa lopullista toimintaa, joka ei ole jätteen hyödyntämistä.

M**Mädätys**

Mädätys on prosessi, jossa jäte laitetaan hajoamaan hapettomaan tilaan, ja prosessista syntyvä biokaasu otetaan talteen. Hallitussa laitosmaisessa mädätysprosessissa voidaan hyödyntää biojätteet.

O**Ongelmajäte**

Ks. kohta *vaarallinen jäte*.

R**Rinnakkaispoltto**

Rinnakkaispoltto tarkoittaa jätteen energiahyödyntämistä pääpolttoaineen ohessa voimalaitoksissa. Rinnakkaispoltto soveltuu parhaiten jätepolttoaineen ja erikseen kerättyjen polttoon soveltuvien jätteiden energiahyödyntämisessä. Lopputuloksena saadaan sähköä ja lämpöä.

S**SER**

Sähkö- ja elektroniikkalaiteromu.

Syntypaikkalajittelu

Syntypaikkalajittelulla tarkoitetaan jätteiden lajittelua niiden syntypaikalla.

Syväkeräys

Jätteen syväkeräys tarkoittaa menetelmää, jossa keskeinen ajatus on hyödyntää jäteastian pystysuuntainen muoto, jolloin 60 prosenttia säiliöstä jää maanpinnan alapuolelle.

T

Tuottajavastuu

Tuottajavastuulla tarkoitetaan tuotteen markkinoille saattaneen tuottajan vastuuta käytöstä poistettujen tuotteiden jätehuollon järjestämisestä ja siitä aiheutuvista kustannuksista taikka pelkästään käytöstä poistettujen tuotteiden jätehuollon järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista.

U

Uudelleenkäyttö

Uudelleenkäyttö tarkoittaa jätteeksi muuttuneen materiaalin hyödyntämisestä uudelleen samaan tarkoitukseen kuin mihin se on alun perin suunniteltu. Esim. viedään käyttökelpoiset tavarat kirpputorille tai annetaan tuttavalle uudelleenkäyttöön.

Uusiokäyttö

Uusiokäyttö tarkoittaa käytöstä poistetun esineen tai aineen käyttämistä uudelleen materiaalina esimerkiksi toisen esineen valmistuksessa.

Uusioraaka-aine

Uusioraaka-aine on hyötyjätteestä saatua raaka-ainetta. Esim. uusiokuitu on kierrätyspaperista peräisin olevaa kuitua.

Uusiutumattomat luonnonvarat

Uusiutumattomia luonnonvaroja on käytettävissä vain rajallisesti. Uusiutuvia luonnonvaroja päinvastoin luonnon prosessit synnyttävät jatkuvasti lisää. Merkittävimpiä uusiutumattomia luonnonvaroja ovat esimerkiksi fossiiliset polttoaineet, kuten kivihiihi, maaöljy ja maakaasu. Myös ydinvoima ja turve ovat uusiutumattomia luonnonvaroja.

V

Vaarallinen jäte (ent. ongelmajäte)

Vaarallinen jäte eli entinen ongelmajäte on jätettä, jolla on palo- tai räjähdysvaarallinen, tartuntavaarallinen, muu terveydelle vaarallinen, ympäristölle vaarallinen tai muu vastaava ominaisuus (vaaraominaisuus), ja on siten käsiteltävä vaarattomaksi tai hyödynnettävä erityisiä ohjeita noudattaen. Vaarallisiin jätteisiin kuuluvat muun muassa useimmat akut ja paristot, loisteputket, energiansäästölamput, lääkkeet, elohopeaa sisältävät lämpömittarit, asbestirakenteet sekä useat maalit ja liuottimet. Varoitusmerkillä merkityt jätteet ovat aina vaarallista jätettä!

W

Waste

Jäte englanniksi, esimerkiksi www.tsk.fi/tepa/fi/haku/waste -sivustolta löytyy termejä englanniksi, ruotsiksi, saksaksi ja ranskaksi.

Y

Yhdyskuntajäte

Yhdyskuntajäte on kotitalouksien sekajätettä ja erilliskerättyä jätettä, mukaan lukien paperi ja kartonki, lasi, metallit, muovit, biojäte, puu, tekstiilit, pakkaukset, sähkö- ja elektroniikkalaiteromu, käytetyt paristot ja akut sekä karkea jäte, mukaan lukien patjat ja huonekalut. Yhdyskuntajäte käsittää myös muista lähteistä, erityisesti palveluiloilta peräisin olevan sekajätteen ja erilliskerätyn jätteen silloin, kun tällainen jäte on luonteeltaan ja koostumukseltaan samankaltaista kuin kotitalouksista peräisin oleva jäte. Yhdyskuntajäte ei käsitä tuotantoteollisuudesta, maataloudesta, metsätaloudesta, kalastuksesta, sakokaivoista taikka viemäriverkosta ja viemärivereden käsittelystä peräisin olevaa jätettä, puhdistamoliete, romuajoneuvot tai rakennus- ja purkujäte mukaan lukien. Ks. kohta *Kotitalousjäte*.

LÄHTEET

EU:n jätesäädöspaketin täytäntöönpano, työryhmän mietintö 16.9.2019 [https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kulutus_ja_tuotanto/Tyoryhma_Jatteiden_lajittelua_ja_erillis\(51634\)](https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kulutus_ja_tuotanto/Tyoryhma_Jatteiden_lajittelua_ja_erillis(51634))

HSY Helsingin seudun ympäristöpalvelut –kuntayhtymä

www.hsy.fi/fi/asiantuntijalle/ilmastonmuutos/kiertotalous/Documents/Jatealan_sanastoa.pdf

Molok Oy 2017 www.molok.com/fi/blogi/kierratyissanasto-tieda-mista-puhut

Tepa-termipankki, sanastokeskus www.tsk.fi/tepa/fi/haku/waste

SANASTON KOKOSI

Levin matkailukeskuksen ja sen vaikutusalueen jätehuollon kehittämissuunnitelman laatiminen –hanke

Lisätietoja Liisa Arpiainen, ympäristösuunnittelija 040 682 1243, liisa.arpiainen@kittila.fi

Rahoittajat Kittilän kunta, Lapeco, Lapin ELY ja Ympäristöministeriö, Hankeaika 1.8.-31.12.2019

